

Een apotheose van meel en ketchup

Beeldende kunst

Paul McCarthy: videowerken 1971-1999. T/m 27 okt. De Hallen, Grote Markt 16, Haarlem.

Neem nou Jackass, dat programma op MTV waarin een groepje kwajongens onder leiding van de stoere Johnny Knoxville levensgevaarlijke toeren uithaalt. De durfals schieten op elkaar met nep-pistolen, laten van grote hoogte voorwerpen op hun geslachtsdelen vallen, suizen met een surfplank van skipistes en nemen met evenveel plezier een frisse duik in het open riool. Schaafwonden en blauwe plekken worden vol trots aan de camera getoond.

Een tijdje terug hadden ze een filmpje waarin kookprogramma's à la Braakhedde op de hak werden genomen. Een jongeman verorbert, staande achter een fornuis, de ingrediënten van een omelet: eerst de ui, dan de champignons, de boter en – voor de kleur – wat paprika. Als laatste laat hij twee rauwe eieren in zijn slokdarm glijden. Even wacht hij om zijn maag de tijd te geven de inhoud goed te vermengen, om vervolgens de hele substantie uit te kotsen in een koekenpan. De jongeman bakt de omelet en eet die dan smakelijk op. Bon appétit!

Zou dit filmpje, indien het vertoond zou worden in een museale omgeving, niet direct aangemerkt worden als kunst? Zijn de jongens van Jackass niet de regelrechte troonopvolgers van Paul McCarthy? Deze Amerikaanse kunstenaar (1945) legt al sinds de vroege jaren zeventig zijn performances vast op video.

Het zijn bizarre voorstellingen: vanzigt, gewelddadig en abject, maar ook bijzonder intrigerend en vaak hilarisch. McCarthy schildert met zijn pik, smeert zichzelf of anderen in met ketchup, toont ons een close-up van zijn blote kont in de chocoladesaus en gebruikt zijn eigen uitwerpselen als bodylotion. Nee, subdel is het niet, confronterend wel.

Op dit moment is er in De Hallen in Haarlem een tentoonstelling met de videowerken (1971-1999) van McCarthy. Op een groot scherm worden achter elkaar de video's getoond van alle performances die de kunstenaar heeft uitgevoerd. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om de video's (50 stuks!) individueel op monitoren te bekijken. Verder hangt er een twintigtal foto's en is er documentatie over leven en werk van McCarthy.

Paul McCarthy werd in het vrij conservatieve Salt Lake City, Utah, geboren. Eind jaren zestig verkoopt hij de westkust (ook de verblijfplaats van de waaghalsen van Jackass) van de Verenigde Staten, waar hij onder andere schilderkunst studeerde aan de kunstacademie van San Francisco. Zijn werk kreeg pas laat erkenning, mede dankzij de samenwer-

Still uit performance 'Painter' (1995) van Paul McCarthy.

king met kunstbroeder Mike Kelley. Tegenwoordig woont en werkt McCarthy in Los Angeles en doceert hij aan verschillende academies in Californië.

De performances van McCarthy gaan van kwaad tot erger. Aanvankelijk vinden ze plaats in de huiselijke kring, in aanwezigheid van een handvol toeschouwers. Later bouwt hij in een studio speciale decors waarin zich Dionysische rituelen afspelen die meestal ontaarden in perverse wanorde en gewelddadige anarchie.

Het gebruik van ketchup keert hierbij regelmatig terug. De verwijzing naar bloed is uiteraard evident, maar ketchup refereert bij McCarthy evengoed aan de manipulatieve kracht van de commercie en de dominantie van de consumptie maatschappij, die ons onbewust verlangens opdringt die tot ongefrustraties kunnen leiden.

McCarthy tracht met beelden, die hij ontleent aan populaire tele-

visieseries, B-films, soft porno en reclame, de sociale en psychische gevolgen van overheersing en onderdrukking aanschouwelijk te maken. Juist het onschuldige kind is ontvankelijk voor de schijnwereld van de commercie.

Het is daarom niet verwonderlijk dat McCarthy teruggrijpt op figuren uit de kindertijd, zoals Pinokkio in *Pinocchio Pipenose Household dilemma* (1994), de kerstman in *Santa 1 en 2* (1997) of Heidi, in het gelijknamige filmpje uit 1992 dat hij samen met Mike Kelly maakte. McCarthy gaat heel ver, toch is het eenduidig op stang jagen van de burgerij niet zijn voornaamste doel. Zijn performances en installaties zijn bommen onder de Amerikaanse droomfabrieken als Hollywood, Disneyworld en shopping mall.

In *Bossy Burger* (1991) gaat hij als een kamikazekok aan de haal met het toppunt van de Amerikaanse eetcultuur: het fastfood-

restaurant. De kunstenaar draagt een masker van Alfred E. Neumann (de hoofdpersoon van de comic *Mud*), een witte koksmuts en clownschoenen en geeft een kookdemonstratie. Deze bijna een uur durende culinaire exercitie mondt uit in een spetterende apotheose van melk, meel en ketchup.

Bij de ingang van de tentoonstelling hangt een bord met de waarschuwing dat de videos van Paul McCarthy shockerend kunnen zijn en daarom minder geschikt voor personen onder de 18 jaar. Dat is heel vriendelijk van de organisatie, maar voor een generatie die met de strapatsen van Jackass opgroeit wellicht een tikje overbodig. De tere tienerzieltjes zijn inmiddels al heel wat gewend. Wat overigens niet weg neemt dat het bekijken van McCarthy's oeuvre nog altijd een indrukwekkende ervaring blijft. Voor oud en jong.

Geert van de Wetering